

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРАНСПЛАНТАЦІЇ ОРГАНІВ

Д.М. Мельник,

студент магістратури юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Сучасний стан розвитку медичного права в Україні, попри суттєве розширення законодавчої бази, все одно залишає низку невирішених

проблем, однією з яких є питання, що пов'язане з правовим регулюванням трансплантації органів.

Як особливий вид медичного втручання, трансплантація повинна бути врегульована як загальними нормами права, що характерні для загальномедичних дисциплін, так і особливими, які відображали би специфіку саме пересадки трансплантантів [1, с. 38].

Основні чинники, котрі обумовлюють актуальність правового регулювання трансплантології в Україні, можна поділити на дві групи: що раніше сформувалися і виникли останнім часом. До першої групи належать обставини, актуальні як у період зародження трансплантації, так і в даний час. Мова йде про морально-етичні, правові і медичні аспекти констатації смерті мозку людини, тривалість проведення реанімаційних заходів тощо. Реалії ж сьогоdnішнього дня додали низку проблем, з яких виділяються: визначення правового статусу тканин і органів після вилучення з організму, наділення правом розпоряджатися тілом померлої людини, особливості правомірності донорства живих людей, потенційна небезпека криміналізації трансплантології та інше [2, с. 362].

Позиція щодо загальних принципів правового регулювання трансплантації органів, яка склалася на сьогоdnішній день в Україні, є визначеною у поглядах деяких вчених. На підставі сьогоdnішнього стану медичного права необхідно розглянути такий підхід.

Для визначення загальних принципів, на основі яких передбачається здійснювати юридичну регламентацію трансплантації, доцільно використовувати загальноправовий науковий підхід, згідно якого розрізняють принципи права і принципи правового регулювання. Стосовно трансплантації принципами права можуть вважатися основні положення, які відображають її зміст і вже знайшли втілення в нормативно-правових актах. В той же час принципи правового регулювання – це керівні ідеї, передумови, які можуть бути використані як базис для побудови норм права. Взаємозв'язок принципів права і принципів правового регулювання

ілюструється фактом, згідно якого принципи права, будучи своєрідним каркасом законодавчих актів, запроваджується в життя за рахунок попереднього визначення принципів правового регулювання [2, с. 362-363].

Як загальні принципи правового регулювання трансплантології необхідно зазначити такі:

1. Принцип поваги і дотримання прав пацієнта. Цей принцип є одним з основних, оскільки він базується на першорядних правах пацієнта, – праві на життя, праві на отримання кваліфікованої медичної допомоги, на гідне ставлення з боку медичного персоналу. Також це стосується прав пацієнтів при пересадці органів і тканин на отримання повної, достовірної і компетентної інформації з питань свого захворювання, на збереження в таємниці всіх необхідних відомостей про хворого та ін.

Головною турботою лікарів має бути здоров'я їх пацієнтів. І донор, і реципієнт є пацієнтами, і тому повинні бути вжиті заходи для захисту прав двох сторін.

2. Принцип дотримання черговості згідно „листа очікування”. Цей принцип набуває підвищеної актуальності у зв'язку з постійним дефіцитом донорських органів, розшарування населення за рівнем доходів і, відповідно, за рівнем доступності медичної допомоги. „Лист очікування” є офіційним списком черговості реципієнтів, котрі чекають придатного для них органу або тканини. Це характерна особливість трансплантації в порівнянні з іншими видами медичних втручань. Попит на донорські органи завжди перевищував їх пропозицію. Ця сурова реальність, що констатується в „листі очікування”, повинна бути врахована при здійсненні правового регулювання медичної діяльності.

3. Принцип декомерціалізації пересадок органів та інших анатомічних матеріалів людини. Цей принцип тісно пов'язаний з попереднім принципом та полягає в безоплатності здійснення всіх етапів трансплантації.

Шлях платного донорства, напевно, здатний дещо збільшити кількість виконуваних трансплантацій, проте такий підхід неприйнятний з ряду

причин. Він неприпустимий, оскільки сприятиме криміналізації всієї галузі, штовхатиме певних соціально дезадаптованих людей стати донорами і, без сумніву, ні про яку соціальну рівність при такому підході говорити не доведеться.

4. Принцип інтеграції в міжнародні трансплантологічні співтовариства. Світова практика зі всією очевидністю демонструє, що проблеми трансплантації не знають меж. У різних країнах вони різні, пов'язані з нормативно-правовою базою трансплантології, фінансовими можливостями, рівнем правової культури суспільства та ін. Проте є загальні питання, і головне з них – постійний дефіцит донорських органів. Жодна країна світу, в якій виконуються трансплантації, поки не змогла повною мірою вирішити цю проблему. Реальна картина з підбором відповідних донорських органів виглядає за медичними канонами не як механічний вибір, а є складною, багатоступеневою системою. Відбирається, зрештою, трансплантат, що відповідає низці медичних, імунологічних, гістохімічних та інших показників. У зв'язку з цим вірогідність отримання відповідного органу або тканини набагато вища при можливості використовувати міжнародні бази даних.

Представлені принципи повинні слугувати як установки для осіб, що цікавляться питаннями трансплантології, та для законодавців при розробці нормативно-правових актів з питань трансплантації [2, с. 363-368].

З огляду на викладене можна зазначити, що загальні принципи правового регулювання трансплантації органів в Україні є досить визначеними, проте у зв'язку з динамічністю суспільних відносин у цій сфері постає питання про необхідність подальшого розвитку правового регулювання трансплантології.

Список літератури:

1. Сальников В.П., Стеценко С.Г. Общие принципы правового регулирования трансплантации органов и тканей человека // Юрист. – 2000. - №6. – С. 38-40

2. Стеценко С.Г., Стеценко В.Ю., Сенюта І.Я. Медичне право України: Підручник / За заг. ред. д.ю.н., проф. С.Г. Стеценка. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців „Правова єдність”, 2008. – 507 с.

Науковий керівник: І.В.Венедіктова